

The background features a central black rectangle containing white text. To the left and right of this rectangle are areas with diagonal grey lines. Several triangles are scattered around: a green one at the top left, a black one at the top right, a green one on the right side, and a black one at the bottom right. A green triangle is also partially visible at the bottom left edge.

VODIČ ZA PRIKUPLJANJE I PROVERU PODATAKA

UVOD

Informacija je sve više, do njih je lako i jednostavno doći. To mogu svi koji koriste internet. Ključno pitanje je da li su istinite. Podaci su moć, roba, sredstvo manipulacije.

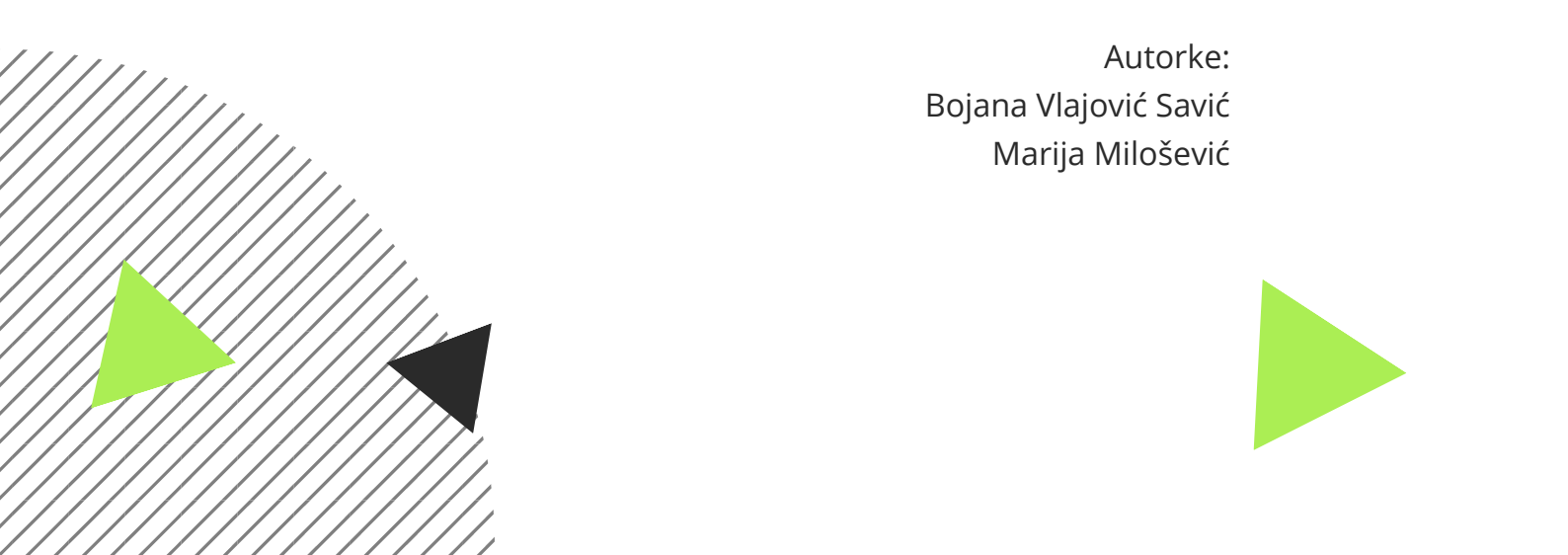
Lažne vesti, dezinformacije, propaganda i drugi vidovi zloupotrebe informacija postaju učestaliji, a interesne grupe koje se ovakvim metodama služe sve su kreativnije u smišljanju načina da istinu prikriju, zamagle ili pretvore u njenu suprotnost.

Zbog toga je posao novinara koji izveštavaju o temama od javnog interesa i u skladu sa profesionalnim standardima postao sve izazovniji. Ovaj priručnik, kojim predstavljamo proces provere sadržaja na internetu, osnovne alate i smernice, naš je pokušaj da doprinesemo borbi za istinito javno informisanje.

Nadamo se da će kratak pregled dostupnih digitalnih alata novinarima lokalnih redakcija i aktivistima pomoći da provere podatke i fotografije koji ne potiču iz zvaničnih i kredibilnih izvora, prema kojima su nepoverljivi ili im deluju nelogično.

Novinarsko iskustvo autora, kao i poznavanje izazova sa kojima se suočavaju lokalni mediji uticali su na to da kao posebno značajne izdvojimo tri oblasti: prikupljanje i proveru podataka, verifikaciju fotografija i korišćenje društvenih mreža kao izvora informacija.

Autorke:
Bojana Vlajović Savić
Marija Milošević

ŠEST KORAKA VERIFIKACIJE

IZVOR

Ko je postavio sadržaj na internet?
Da li je ta osoba mogla da bude na licu mesta; da li često objavljuje slične sadržaje; mogu li se pronaći detaljniji podaci o toj osobi ili bar proveriti njeni profili na društvenim mrežama?

MESTO

Gde je sadržaj nastao?
Ponekad je lakše utvrditi lokaciju na osnovu perifernih elemenata, nego onoga što je u fokusu.

DOZVOLA

Postoje li prepreke za objavljivanje?
Trebaju objasniti izvoru u koje svrhe i u kom kontekstu će njegova fotografija biti objavljena; dogovoriti se oko forme i potpisa autora.

POREKLO

Da li je sadržaj originalan?
Trebaju proveriti u kojim je sve kontekstima i na kojim sajtovima objavljena fotografija čiju autentičnost utvrđujemo.

DATUM

Kada je sadržaj nastao?
Trebaju utvrditi tačan podatak o vremenu nastanka fotografije.

KONTAKT

Kako stupiti u kontakt sa autorom?
Trebaju prikupiti što više podataka o izvoru pre stupanja u kontakt sa njim; postaviti mu pitanja na koja ste odgovore saznali tokom pripreme za razgovor.

GOOGLE NAPREDNA PRETRAGA

NAPREDNA PRETRAGA PODATAKA

VIŠE POJMOVA U PRETRAZI

Kada želite da uključite dva pojma, npr. Koronavirus i Covid 19, upišite:
koronavirus or Covid 19

PRETRAGA SAJTA

Ako vam je potrebna objava na ovu temu sa konkretnog sajta (npr. zvanični sajt Grada Kragujevca) neophodno je da napišete:
site:kragujevac.rs: koronavirus Kragujevac

PRETRAGA PO TIPU DOKUMENTA

Kada na internetu tražite dokument, pretragu ćete ubrzati ukoliko unesete:
koronavirus Kragujevac filetype:pdf

KLJUČNE REČI

Ako vas zanimaju sve objave o koronavirusu u Kragujevcu, u polje za pretragu upišite:
"koronavirus Kragujevac"

PRETRAGA PO NASLOVU

Ukoliko želite da vidite naslove koje sadrže ključne reči potrebno je da upišete:
intitle:koronavirus Kragujevac

PRETRAGA PO VREMENU OBJAVE

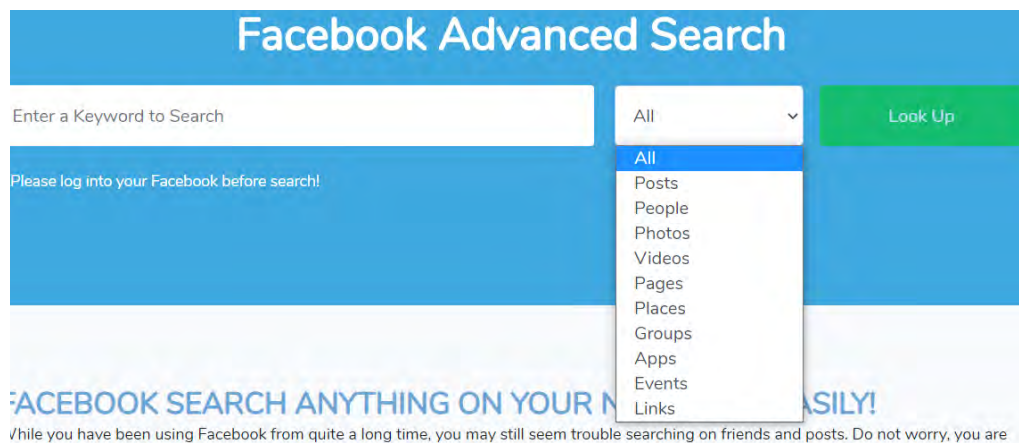
U situaciji kada vam je potreban tekst za koji se mislite da je objavljen pre deset dana, pet meseci ili nekoliko godina postoji mogućnost da u kalendaru označite vremenski okvir pretrage.

PRETRAGA PODATAKA NA DRUŠTVENIM MREŽAMA

NAPREDNA PRETRAGA PODATAKA

Ako informacije tražite ili proveravate na mreži Fejsbuk dobro će vam poslužiti pretraga pomoću **fb-search.com**. Uslov je da budete ulogovani na svoj nalog na ovoj mreži, a svoju ključnu reč ili reči možete tražiti u više kategorija - osobe, objave, fotografije, video, stranice, mesta i dr.

PRETRAGA PODATAKA NA DRUŠTVENIM MREŽAMA

NAPREDNA PRETRAGA PODATAKA

TWITTER

Veoma jednostavnu, a korisnu pretragu omogućava Tviter ukoliko unesete ***twitter.com/search-advanced*** Na raspolaganju je više kriterijuma kao što su ključne reči, nalozi, datumi i dr.

× **Напредна претрага** Претрага

Речи

Све ове речи

Пример: шта се дешава · садржи речи „шта“, „се“ и „дешава“

Ова конкретна фраза

Пример: happy hour · садржи конкретну фразу „happy hour“

Било која од ових речи

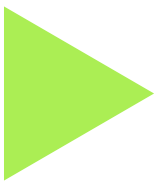
Пример: мачке пси · садржи реч „мачке“ или „пси“ (или обе)

Ниједна од ових речи

Пример: мачке пси · не садржи реч „мачке“ и не садржи реч „пси“

Ове ознаке

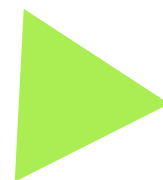
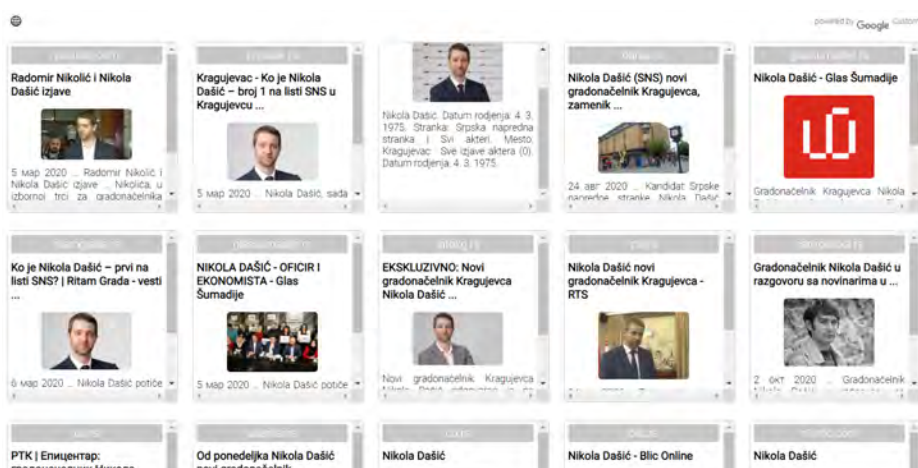
Пример: #ThrowbackThursday · садржи ознаку #ThrowbackThursday

SVE NA 1 MESTU

WEBMII.COM

Onima koji se trude da na internetu i društvenim mrežama saznaju što više o nekoj osobi posebno zanimljiv može da bude sajt **webmii.com**. Kada upišete nečije ime i prezime na raspolaganju će vam biti sve objave u kojima se osoba sa tim imenom pominje.

PRETRAGA OTVORENIH PODATAKA

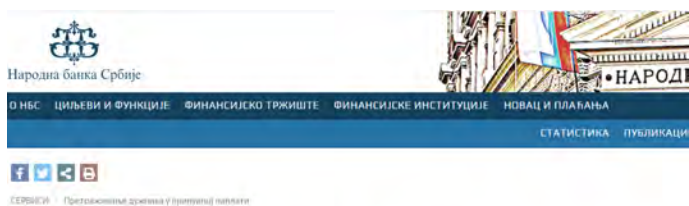
NAPREDNA PRETRAGA PODATAKA

Zvanični sajtovi institucija i tzv. otvorene baze podataka pružaju nam mogućnost da relativno brzo i lako dođemo do informacija iz različitih arhiva. Na nekoliko klikova dostupni su nam podaci o zaradi gradonačelnika ili direktora ustanove ili javnog preduzeća, o tome kojim firmama su povereni poslovi gradnje obdaništa, snabdevanja materijalom ili organizovanja proslava koje se finansiraju javnim novcem. Moguće je doznati i da li je neki objekat upisan u katastar, ko je vlasnik stana, a ko firme. Lako su pretraživi i rezultati poslovanja preduzeća, podaci o stečaju ili blokiranom računu.

Sve o preduzećima, preduzetnicima, udruženjima, medijima možete saznati na sajtu Agencije za privredne registre **apr.gov.rs**.

Sve firme, državne i privatne, koje su akcionarska društva, registrovane su u instituciji koja se zove Centralni registar, depo, i kliring hartija od vrednosti (CRHOV). Na sajtu **crhov.rs** se nalazi i statistika vlasništva akcionarskih društava kao što su: NIS, Aerodrom Nikola Tesla, Telekom Srbija i Akcionarski fond.

Претраживање дужника у принудној наплати

Ранг: - -

Матични број:

Порески број:

Kada istražujete poslovanje neke firme do korisnih podataka možete doći pretragom sajta Narodne banke Srbije **nbs.rs**. Posebno zanimljivi mogli bi vam biti jedinstveni registar računa ili registra dužnika u prinudnoj naplati.

Da li je firma poslovala sa državom, odnosno od koga je javnim novcem nešto kupljeno može se saznati na Portalu uprave za javne nabavke ***jnportal.ujn.gov.rs***.

Ovde možete pretražiti oglase, ugovorene nabavke velike ili male vrednosti, kao i informacije o obustavljenim postupcima. Pretragu možete početi istražujući koje nabavke je raspisao npr. grad Kragujevac ili neko lokalno javno preduzeće, ili pak počnite potragu od onoga što je nabavljano – radovi, dobra ili usluge.

ЈАВНЕ НАБАВКЕ

OGLASI O JAVNOJ NA...	POSTUPCI	ODLUKE
Данас: 17	Данас објављени: 10	Додела уговора - 10 дана: 74
Последњих 7 дана: 883	У року за подношење: 1.051	Обустава - 10 дана: 19
Сви: 7.906	Сви: 4.693	Завршетак О.С. - 10 дана: 5

Стари Портал јавних набавки

Смернице за припрему конкурсне документације и припрему е-понуде
На интернет страници Канцеларије за јавне набавке објављене су Смернице за припрему конкурсне документације и припрему е-п...
[Линк за приступ смерницама](#)

Добродошли на нови Портал јавних набавки!

Портал јавних набавки је развијен за потребе примене новог Закона о јавним набавкама.

За почетак примене новог Закона коришћењем Портала, предлагемо да прочитате:

- Упутства за кориснике новог Портала јавних набавки
- Често постављена питања

Информације о изменама Портала Видео упутства

Agencija za sprečavanje korupcije na portalu **acas.rs** pruža vam mogućnost da pretražujete imovinu, prihode, poklone javnih funkcionera.

Ako pak znate na kojoj adresi ima stan ili preduzeće, na sajtu Katastra nepokretnosti **rgz.gov.rs** saznajte na koga se vodi parcela ili objekat na njoj.

Osnovne podatke o toku predmeta Osnovnog, Višeg, Apelacionog, Prekršajnog ili Privrednog suda u Kragujevcu možete dobiti na Portalu sudova Srbije **portal.sud.rs**.

Q Претрага јавних функционера

Q Претрага извештаја о имовини и приходима

Q Претрага поклона

Q Претрага поступака јавних набавки, приватизације или других поступака

Увид у катастар - ЈАВНИ ПРИСТУП

Овај сервис омогућава претраживање података о непокретностима који су у Служби за катастар непокретности са назначеним датумом ажурности били у статусу АКТИВНИ. Подаци су организовани по општинама. Непокретности се могу претраживати у оквиру катастарских општина изабране општине. Београд и Ниш имају статус Градова. То значи да морате да изаберете општине ових градова код претраживања непокретности.

Претрагу базе података катастра непокретности можете извршити [ОВДЕ](#).

РЕПУБЛИКА СРБИЈА РЕПУБЛИЧКИ ГЕОДЕТСКИ ЗАВОД

еКатастар непокретности

Насловна страна / Јавни приступ

Јавни приступ
Претрага базе података катастра непокретности

Плоћ

Изаберите општину:

Катастарске општине	Мат. број	Општина
ADA	803448	ADA
МОЛ	803588	ADA
СОБОЊАЦ	803634	ADA
УТИНЕ	803642	ADA

Напомена
Сервис омогућава претраживање непокретности који су у Служби за катастар непокретности са назначеним датумом ажурности били у статусу АКТИВНИ.
Подаци су организовани по општинама. Београд и Ниш имају статус Градова. То значи да морате да изаберете општине ових градова код претраживања непокретности.

Ток предмета

U vreme zdravstvene krize novinari su sve češće prinuđeni da traže i proveravaju stručne i naučne podatke. Potragu za tekstovima u stručnim časopisima i knjigama, naučnim članicama, zbornicima i sl. znatno će vam olakšati Library Genesis na adresi **libgen.rs**.

Library Genesis^{2M}

Please use new libgen.rs alias domain instead of *libgen.is* and *libgen.st*. Update your bookmarks!

[Introducing Libgen Desktop application!](#)

[Letter of Solidarity](#)

Search in :

- LibGen (Sci-Tech) Scientific articles Fiction
 Comics Standards Magazines

Postoji više opcija pretrage, kao i mogućnost da preuzmete dokumenta u pdf formatu.

Ukoliko pratite informacije o epidemiji koronavirusa, teško se snalazite na sajtu covid19.rs ili želite da poredite situaciju sa drugim zemljama, koristan izvor informacija može vam biti sajt **worldometers.info/coronavirus**.

Now Yesterday 2 Days Ago Columns ▾ Search:

All	Europe	North America	Asia	South America	Africa	Oceania	
#	Country, Other	Total Cases	New Cases	Total Deaths	New Deaths	Total Recovered	Active Cases
1	Serbia	84,568	+3,482	1,009	+20	31,536	52,02
	Total:	54,603,282	+290,283	1,322,222	+4,808	38,046,316	15,234,74

Highlighted in green = all cases have recovered from the infection
Highlighted in grey = all cases have had an outcome (there are no active cases)

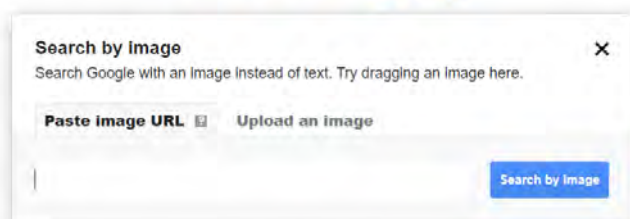
FOTO-FORENZIKA

Foto-forenzika je postupak kojim se proverava autentičnost fotografije, kao i to da li je fotografija stavljena u lažni kontekst, dorađivana ili manipulativno sečena.

GOOGLE REVERSE IMAGE

images.google.com

Gugl sistem „obrnute“ pretrage fotografija funkcioniše tako što se u polju za pretragu klikne na ikonicu foto-aparata, povuče se fotografija koja se proverava, a Gugl izlista sajtove na kojima je već upotrebljena, kao i slične fotografije.

YANDEX

yandex.com/images

Sistem pretrage fotografija postoji i na najvećem ruskom pretraživaču Jandeks, koji za razliku od Gugla nije ograničen autorskim pravima.

TINEYE

tineye.com

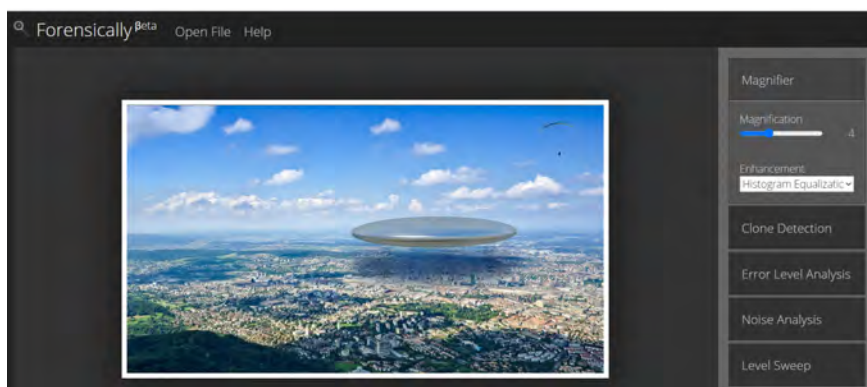
Detaljniju pretragu fotografije, kao i istorije njenih izmena nudi servis Tinaj, koji pruža i dodatne podatke u odnosu na Gugl i Jandeks, a posebno je značajan za utvrđivanje gde se konkretna fotografija prvi put pojavila.

PHOTO FORENSICS

29a.ch/photo-forensics

Alat za foto-forenziku koji na osnovu nekoliko različitih metoda može da otkrije elemente koji su prepravljani, a nudi i informacije o mestu na kom je fotografija načinjena i aparatu kojim je zabeležena.

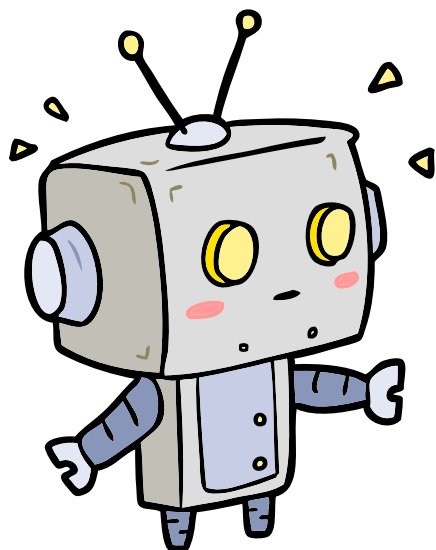
DRUŠTVENE MREŽE KAO IZVOR INFORMACIJA

KLJUČNA PITANJA

- Da li poznajete osobu koja upravlja nalogom? Možete li joj verovati?
- Da li je nalog sa nekim povezan? Postoje li nalozi sa sličnim imenom?
- Da li je nalog verifikovan?
- Da li je u pitanju bot?
- Da li je ovaj nalog ili stranica ranije bio pouzdan izvor informacija? Korisno je proveriti ranije objave.
- Ima li sličnih obava i na drugom mestu? Kada je sadržaj prvi put objavljen? Postoji li oznaka geo lokacije?

VAŽNI TERMINI

BOT

Automatizovan nalog kojim upravlja softver.

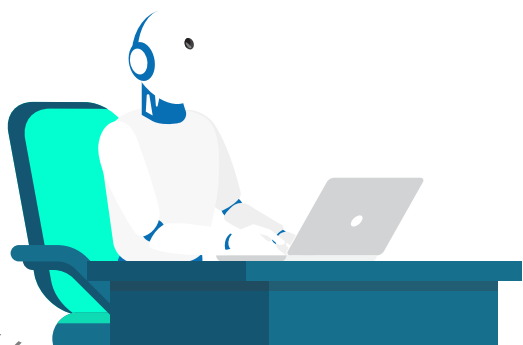
TROL

Osoba koja namerno na internetu ostavlja komentare sa uvredljivim ili sadržajem koji će nekoga uznemiriti, privući pažnju ili izazvati sukob.

ASTROTURFER

Označava osobu ili osobe koje otvaraju naloge na društvenim mrežama, gde brane određene stavove i interese, a napadaju one sa kojima se ne slažu. Kod nas se za ovu pojavu odomaćio naziv bot.

Nalozi su obično su dobro organizovani i veoma brojni. Cilj ovakve manipulacije javnim mnenjem je da se publika uveravi da postoji određeni opšti stav javnosti, a zapravo se radi o veštački izazvanom, razvijenom, unapred određenom i nametnutom stavu konkretne interesne grupe.

Objave koje potiču sa ovakvih naloga obično imaju iste jezičke obrasce, identičan sadržaj, sličan datum i vreme objavljivanja sadržaja, kao i aktivnost – lajkovanje, šerovanje, retvitovanje istih objava.

PREPOZNAVANJE LAŽNIH NALOGA

Obratite pažnju na ime, profilnu fotografiju, broj prijatelja i stranice koje osoba prati. Za lažne naloge često se koriste slike na kojima nema lica ili ono nije prepoznatljivo, ili fotografije na kojima se smeši neka poznata ličnost. Npr. relativnom mali broj prijatelja koji žive u velikom broju zemalja izaziva sumnju da je reč o nekome ko se lažno predstavlja.

Za analizu naloga na Twitteru možete koristiti aplikaciju ***app.truthnest.com***.

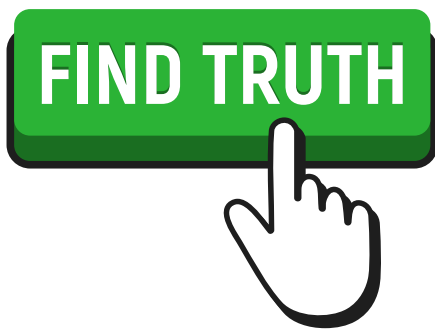

Treba biti oprezan i sa nalogima na mreži Instagram. Obratite pažnju na broj pratilaca stranice, odnos broja pratilaca i praćenih naloga, kao i datum kada je kreiran.

TAČNOST JE BITNIJA OD BRZINE

ISTINA JE NAJVAŽNIJA

PROVERITE PRE NEGO ŠTO OBJAVITE!